

Dossier Veltwijck deel 4: **de opvolgers van Aert van Veltwijck.**

Inleiding

In de vorige drie artikelen gingen we vanaf Aert van Veltwijck steeds verder terug in de tijd.

We ontdekten de diverse eigenaars van het domein voordat Aert het kocht.

In dit artikel gaan we de andere kant op in de tijd.

We overlopen de eigenaars na Aert van Veltwijck.

Om te beginnen geven we u een overzicht van de opeenvolgende eigenaars.

Vervolgens geven we enkele bijzonderheden bij een aantal van hen.

We kunnen daarbij een belangrijke conclusie trekken over de ouderdom van het schilderij van Veltwijck dat in de traphal hangt, de aanleg van de Engelse landschapstuin en de afbraak van de voorgevel van het kasteel. Dat laatste is overigens gebaseerd op onderzoek van een officiële akte. Het huidige artikel is verder echter voor een belangrijk deel gebaseerd op eerdere publicaties en niet op originele akten. Daarom ziet u aan het einde van de tekst een opmerking over de gebruikte bronnen voor het onderzoek.

Kort overzicht van de diverse eigenaars van Veltwijck na Aert.

- Erfgenamen Aert van Veltwijck x Catlyne vanden Eynde vanaf 1559/1560
- Johanna Transilvane vanaf 14-05-1569
- Meester Gillis Fabry vanaf 09-12-1615
- Guillaume en Sara Goyvaerts vanaf 23-02-1632
- Meester Geeraert Fyens vanaf 23-08-1638
- Lucas van Opmeer vanaf 16-06-1657
- Anna Magrita van Opmeer vanaf 07-05-1662
- Diego Ferdinando de Villegas vanaf 22-02-1684
- Jonker Bernardo Diaz d'Ossa Guarra vanaf 28-05-1694
- E.H. Antonis Diaz d'Ossa Guarra vanaf 12-06-1716
- Erfgenamen E.H. Antonis Diaz d'Ossa Guarra vanaf 10-03-1719
- Cornelis de Winter vanaf 21-08-1754
- Cornelis Franciscus Josephus Kannekens en daarna
Antonius Emanuel Josephus Kannekens vanaf 22-01-1781
- Antonius Maria Josephus Hyacinthus Kannekens vanaf 20-05-1795
- Isabella Maria Vermoelen vanaf 15-12-1837
- Bathilde Marie Antoinette de Wael vanaf 19-10-1867
- Barones Ludwina de Borrekens vanaf 05-07-1902
- Beslissing tot aankoop door de Ekerse gemeenteraad vanaf 29-09-1929

Enkele bijzonderheden bij de eigenaars.

Johanna Transilvane

Johanna Transilvane was gehuwd met ridder Gheraert van Veltwijck. Gheraert was raadsheer van Keizer Karel. Hij onderhandelde namens de keizer met de Turken in 1546. In 1549 was hij Tresorier van de Orde van het Gulden Vlies. Gheraert overleed te Brussel in 1555. Johanna was eigenares van Veltwijck tijdens het beleg van Antwerpen. In 1585 hebben de kerk en het kasteel de ongeregelde overleefd maar werd de rest van Ekeren verwoest.

Meester Gillis Fabry

Meester Fabry was griffier van Antwerpen en restaureerde het vervallen hof.

Guillaume en Sara Goyvaerts

Guillaume Goyvaerts zijdeverkooper te Antwerpen en Sara Goyvaerts zijn zus, weduwe van Jan Schrijnmaeker, kwamen in het bezit van Veltwijck. In 1634 komen Spanjaarden bekijken of van Veltwijck een fort te maken is.

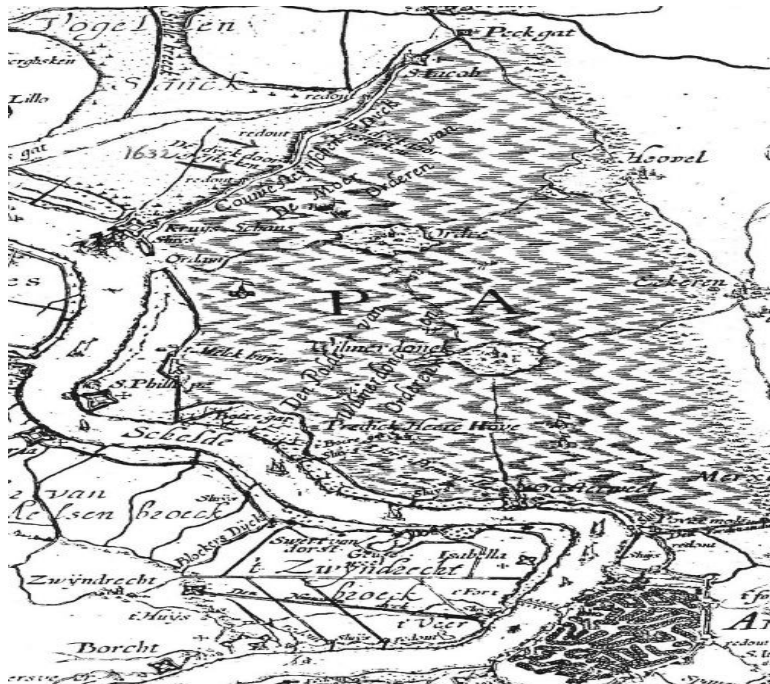
Meester Geeraert Fyens

Meester Geeraert Fyens, dorpssecretaris te Ekeren onder de heer van Hoogstraten, was gehuwd met de Antwerpse Clara Cornelissen. In 1638 werd het dorp steeds onveiliger en dienden kerk en Veltwijckhof als toevluchtsoord voor de bevolking.

Geeraert Fyens bouwde in 1641 een aarden wal van 3-4 voet hoog rond het domein tegen overstromingen i.v.m. het doorsteken van de Kauwensteinsedijk bij Oorderen. Pas na de aanleg van de Ekerse dijk rond 1650 stopten de overstromingen. De dijk rond Veltwijck werd afgebroken na 1651.

Er was een vaardienst op Antwerpen sinds Antwerpenaren in 1585 de Blauwgarendijk (bij Lillo-monding Schijn) aan de rechteroever van de Schelde hadden doorgestoken en in 1632 de Hollanders hetzelfde deden met 's-Hertogendijk (Couwesteynschendijk).

1585/ 1632-1650

Pieter Verbiest 1638

Lucas van Opmeer

Lucas van Opmeer ridder en heer van Kontich was gehuwd met Maria sMeesters. Veltwijck werd gerestaureerd. Zijn dochter Anna Margareta van Opmeer gehuwd met jonker J.B. de Robiano kreeg later het hof als bruidsschat.

In 1659 werden werken uitgevoerd aan de draaiboom van mijnheer Opmeer in de 'lije' (weg) bij de 'Drinck opt Sant'.

Anna Margareta van Opmeer

In 1671 vond een pandstelling plaats van het hof van Veltwijck door Anna Margareta van Opmeer gehuwd met Jan Baptista de Robiano voor de bediening van de staat van raadsheer van de koning en rentmeester-generaal der domeinen van Cassel en de bossen van Nieppe in West-Vlaanderen.

Diego Ferdinando de Villegas

Ridder Diego Fernando de Villegas geboren in Antwerpen in 1631 was heer van Serville en schepen van Antwerpen van 1662 tot 1687 (met onderbrekingen). In 1659 was hij heer van Wijtvliet met het buitendijks gebied onder Oorderen, Wilmarsdonk en Austruweel. In 1664 kocht hij de heerlijkheid Serville bij Namen. Verder was hij ook heer van Boechout. Diego kocht het domein van schoonbroer J.B. de Robiano - Van Opmeer in 1684. Hij was gehuwd met Isabella Lucia van Opmeer. Beide echtgenoten stierven kort na elkaar in 1693.

antrouwig beurspubliek geleden.

*Het Handelsblad Antwerpen
Zaterdag 25/12 Sept - 1956*

EKEREN EN ZIJN VOORVADEREN

AFBEELDING VAN WAPENSCHILD UIT 1684 GEVONDEN

In de vijver van het Veltwijckpark

EEN Ekerenaar heeft in de vijver van het Veltwijckpark aldaar een afbeelding van een wapenschild gevonden, hoogstwaarschijnlijk uit de jaren 1684. Het zou het wapenschild geweest zijn van ridder de Villegas, welke toen eigenaar was van het Veltwijckhof. Onze medeburger voelt een grote interesse voor al wat de geschiedenis van Ekeren betreft.

Voor enkele maanden heeft men de vijver van het Veltwijckpark te Ekeren drooggelegd om hem te zuiveren. Een Ekerenaar, die zich ten zeerste interesseert voor alles wat te Ekeren gebeurt en omgaat, niet-tegenstaande zijn hoge leeftijd van bijna 80 jaar, maakte een wandeling tot bij deze werken. Tussen de modder en de waterplanten, afkomstig uit de vijver, flikkerde een voorwerp dat zijn aandacht trok. Bij nader onderzoek bleek dit de bodem van een fles te zijn. Doch hoe wonder, hierop stond een wapenschild afgebeeld.

DER DE VILLEGAS, eigenaar van het Veltwijckhof in de jaren 1684. Op dit wapenschild konden wij de afbeeldingen onderscheiden van een zeemeermin en een helm waarboven een arm met een zwaard; links bemerkten wij minder duidelijke afbeeldingen, als het ware kleine schildjes.

Onze sympathieke Ekerenaar welke zeer trots gaat op dit gevonden voorwerp, interesseert zich ten zeerste over de geschiedenis van Ekeren, niettegenstaande hij geen geschiedschrijver is. Hij kent de namen van talrijke vooraanstaande voorvaderen, waar zij gewoond hebben en welke hun ambtsbezigheden waren. Spijtig vindt hij het

OVERLEDEN

KLOOSTER VAN S. AUGUSTINUS.

EERSTE PAND. — PREMIER CLOITRE.

In de vensterramen zag men de volgende wapens en opschriften.

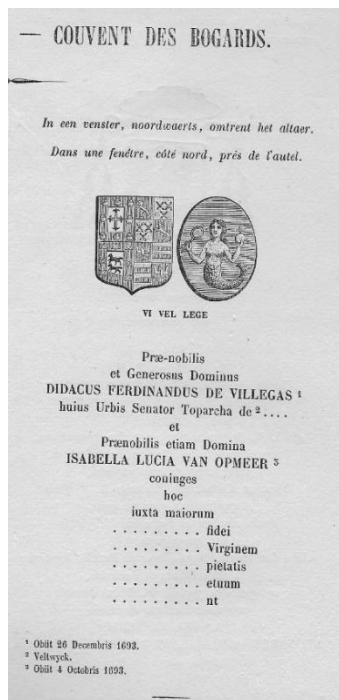
Dans les vitraux, on voyait les armoiries et inscriptions suivantes.

In het eerste, over de deur van den pand, het wapen van Jacobus-Ferdinandus de Villegas, ridder, heer van Serville en Veldwyck, en van vrouwe Isabella-Lucia van Opmeer, zyne gemalin.

Dans le premier, en face de la porte du cloitre, les armoiries de Jacques-Ferdinand de Villegas, chevalier, seigneur de Serville et de Veldwyck, et de dame Isabelle-Lucie van Opmeer, sa compagne.

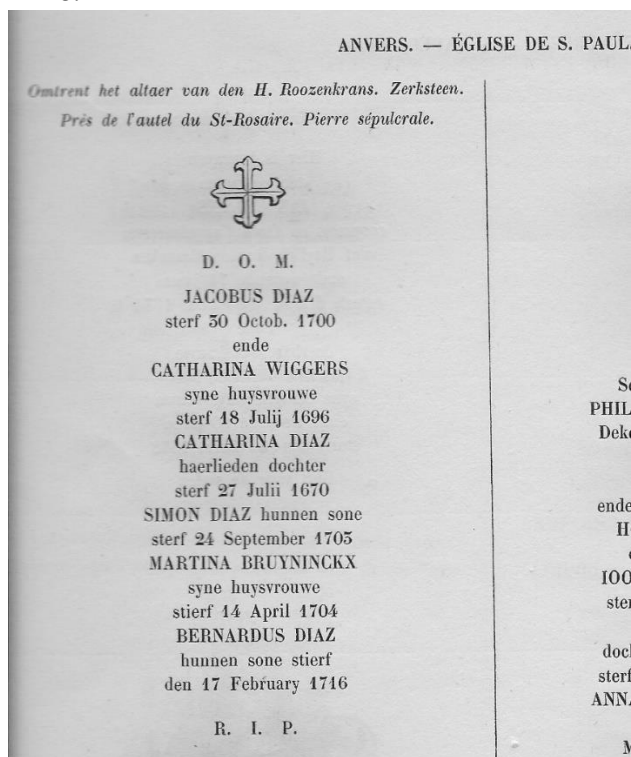
Graf- en Gedenkschriften boek 4 blz. 261 (raadpleegbaar in DAN)

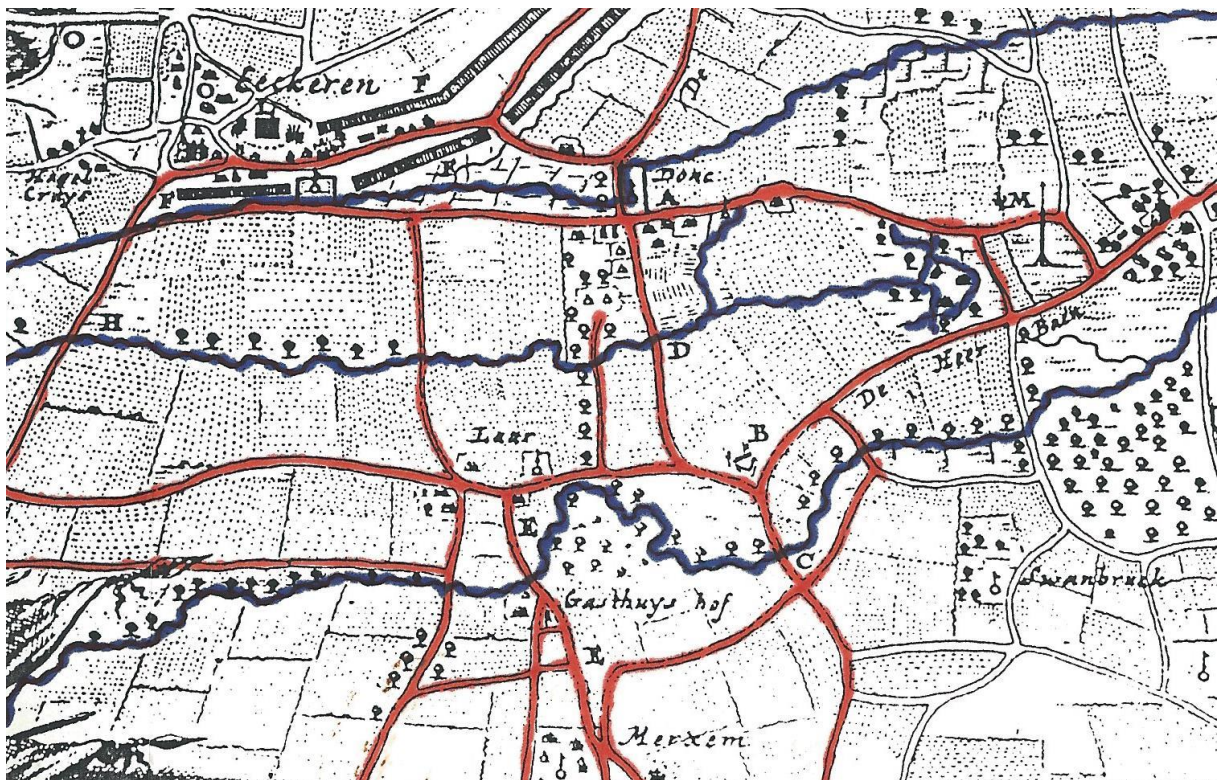
Graf- en Gedenkschriften boek 6 Beggaerden blz.5 (raadpleegbaar in DAN)

Jonker Bernardo Diaz d'Ossa Guarra

Ekerse schepenen getuigden op 30 maart 1707 dat een meisje, opgesloten in de centrale toren van Veltwijck, ontsnapte met een ladder. Bernardo Diaz was toen 50 jaar oud en de grootste graanproducent van Ekeren met 15 personen personeel. Hij keerde na de slag van Ekeren in 1703 terug naar Veltwijck dat door Hollandse soldaten tijdelijk was bezet. Bernardo stierf in 1716.

Graf- en Gedenkschriften deel 5 blz. 43

1703 Slag van Ekeren – Ivoy (ongekleurd raadpleegbaar in het DAN)

Cornelis de Winter

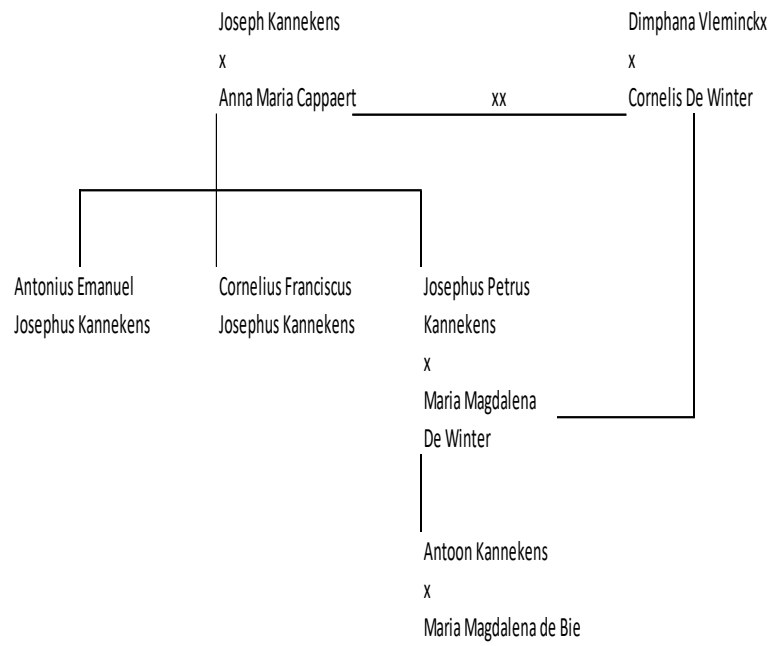
Cornelis legde met toestemming van de schuttersgilden St. Joris-kruisboog en St. Sebastiaan-handboog een beukendreef aan in 1759 en leidde de werken aan de Kapelsesteenweg. Hij was de stief-grootvader van Antoon Kannekens. Zijn dreef liep door via de Scheyvaertslaen (burgemeester 1894-1918). Cornelis was koopman en nog ingezetene van Antwerpen in 1765. Cornelis de Winter verkoopt het hof van Veltwijck gelegen binnen het hertogdom van Hoogstraten aan *Cornelius Franciscus Josephus Kannekens* 'licentiaet in beyde de regten ende dienende schepenen der stad Antwerpen' in 1781. Vervolgens komt het domein in handen van diens broer *Antonius Emanuel Josephus Kannekens*. Hij liet de toegangs-dreef van zijn domein verlengen tot het Schriek in 1793. Daarvoor was wel de toestemming nodig van de provisors van de armen van Ekeren.

Antonius Maria Josephus Hyacinthus Kannekens

Antoon Kannekens had aanvankelijk een domicilie in Antwerpen maar verwierp die in 1822 toen hij burgemeester werd van Ekeren. Dat bleef hij tot 1830. Naast die functie was hij ook nog dijkgraaf van Austruweel. Aangezien hij op 13 augustus 1760 werd geboren was hij al 62 jaar oud toen hij burgemeester werd. Hij stierf in 1834 op zijn kasteel. Pas in 1837 vond de openbare verkoop plaats van: gebouwen, stallingen, hoveniers- en pachterswoningen, schuur, koe- en paardenstallingen, hooi- en strozolder, wandelhovingen, serres, wijngaarden en visrijke grachten. Antoon huwde Maria De Bie op 9 september 1785 te Antwerpen. In datzelfde jaar werd hij in de adelstand verheven. Bij akte van schenking onder levenden gaf oom Antoon aan zijn neef Antoon zijn domein op 20 mei 1795.

Vader Joseph Petrus Kannekens was dorpssecretaris te Ekeren maar woonde eveneens in Antwerpen (1764). Zus Isabella Maria Catharina geboren 1 maart 1759 trad op 6 februari 1781 in het huwelijk met met jonker Jan Frans Vermoelen.

Relatieschema

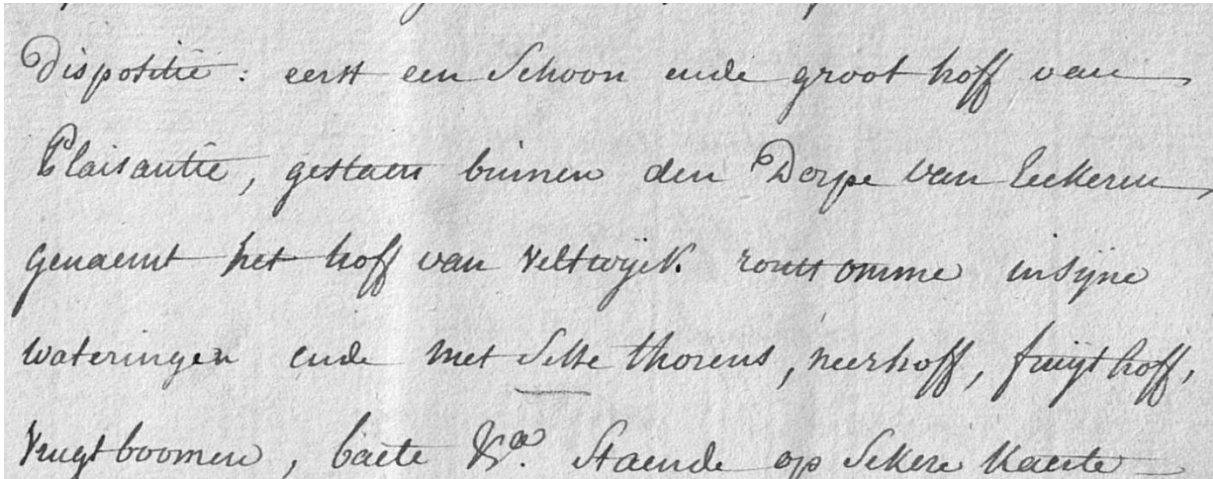
De vraag naar de afbraak van de voorgevel, de aanleg van de Engelse tuin en de ouderdom van het schilderij in de traphal van Veltwijck.

Schilderij in de traphal van Veltwijck

RAA Ekeren Not nr 255 fol 271 - 20 mei 1795

Compareerde den heer Antonius Emanuel Josephus Kannekens uijt genegenthijt, lieffde ende affectie tot sijnen neve joncker Antonius Maria Josephus Hijacintus Kannekens oud schepenen deser stad bij wege van giffte onder levende ende met warmer hand gedonateert te hebben een schoon ende groot hof van Plaisantie gestaen binnen den Dorpe van Ekeren genaemt het hof van Veltwijck rontsomme in sijne wateringen ende met **sesse thorens**, neerhoff, fruijthoff, vrugtboomen

Dispositie: eerst een Schoon ende groot hof van Plaisantie, gestaen binnen den Dorpe van Ekeren, genaemt het hof van Veltwijck. rontsomme in sijne wateringen ende met sesse thorens, neerhoff, fruijthoff, vrugtboomen, baete &c. Staende op Sekere Kaarte

RAA (Rijksarchief Antwerpen) Ekeren Not nr 255 fol 271 - 20 mei 1795

Conclusie op basis van bovenstaande bronnen:

- Aangezien er in 1795 nog steeds sprake was van zes torens hebben we daarmee het bewijs dat de voorgevel van Veltwijck met zijn toren pas werd afgebroken na 1795 in opdracht van Antoon Kannekens die in dezelfde periode ook de Engelse tuin liet aanleggen volgens de dan geldende nieuwe mode. De voorgevel is dus afgebroken tussen 1795 en 1834 toen Antoon stierf.
- Het schilderij in de traphal geeft een toestand weer die veel ouder is maar gezien de afbeelding van koetsen en de ontvangst van belangrijk volk op Veltwijck vermoeden we dat de afbeelding gaat over de blijde gebeurtenissen in 1785.

Opm. het schilderij hing in 1929 ook al in de trapzaal. Bij de overname van de ongeveer 140 glas in lood ramen voor 7.000 BF zou de gemeente het gratis krijgen van barones de Borrekens. De gemeente vond echter dat dit onder het aankoopbedrag van Veltwijck moest vallen (3,5 milj. BF).

Isabella Maria Vermoelen

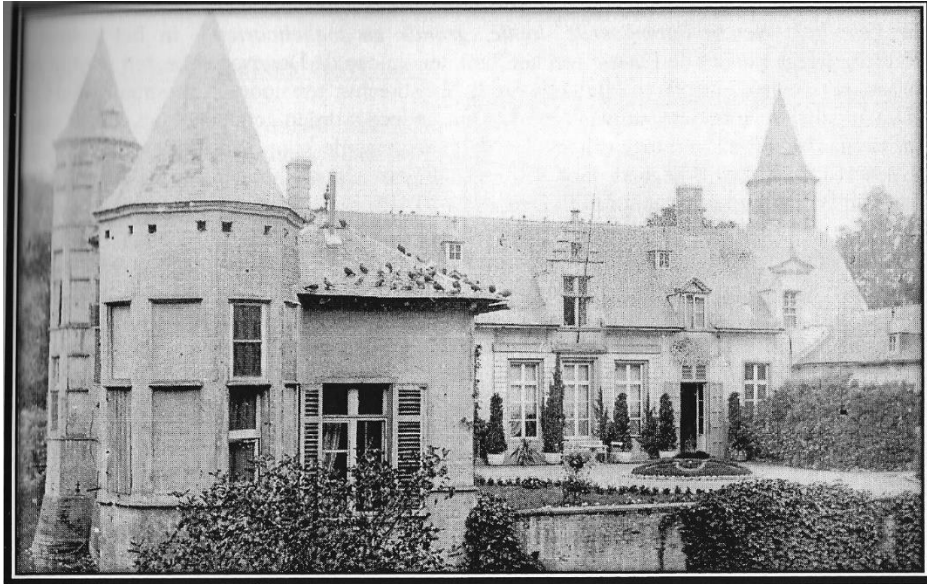
Bathilde Marie Antoinette de Wael

1837 – Isabelle Vermoelen erft het Hof van Veltwijck en komt er even later met haar man Karel Hendrik de Wael en gezin wonen. Zoon Leopold verblijft hier tot 1852 en wordt in 1872 burgemeester van Antwerpen tot 1892. Bathilde is een zus van Leopold. Zij deed als mevrouw le Grelle – de Wael de aankoop in een openbare veiling voor de kinderen van wijlen Karel Hendrik de Wael x Isabelle Vermoelen in 1867.

Barones Ludwina Rosalia Octavie Marie Josephine de Borrekens

Barones de Borrekens wonende in Antwerpen en was daar ook daar geboren in 1872. Ze kocht in 1902 het domein van douairière Edmond le Grelle geboren Bathilde de Wael. In verband met de bouw van de bovenverdieping in 1905 werd de huur aan familie de Potter opgezegd.

Veltwijck vóór 1905

Jaarboek 28 Heemkring Ekeren 2010 blz. 149 (raadpleegbaar in het DAN)

Gemeente Ekeren

Het domein werd aangekocht onder burgemeester De Weerd. In 1930 werd het gebouw ons gemeentehuis en werd ook een gedenksteen onthuld van Ferdinand Pauwels de kunstschilder geboren te Ekeren op het domein Veltwijck in 1830 als zoon van een hovenier.

Het kasteel werd beschermd monument vanaf 1949 evenals de toegangsbrug in 1956. In 1992 werd de omgeving van het kasteel erkend als monument.

De buitenste hofgrachten van vroeger zijn intussen verdwenen.

Het uurwerk aan de zijde buitenpark op het poortgebouw werd aangebracht in 1949.

Het buitenpark werd gedeeltelijk verkaveld: de Zuster Nathaliestraat en de Pastoor De Vos straat werden aangelegd in 1931. De Hofstraat (Veltwijcklaan sinds 1-9-1931) werd verbreed.

Een deel van het park (van oorspronkelijk ruim 12 ha) werd verkocht.

1967 – 1970: restauratie voorgebouwen en de aanbouw van een nieuw gebouw aan het poortgebouw (in 1968).

1980 – 1988: restauratie funderingsmuren en muren rond de vijver; verbeteringswerken toegangsweg gemeentehuis; riolering en herkasselingswerken binnenkoer; restauratie voorgebouwen en hoofdgebouw.

1983 – Hof van Veltwijck wordt districtshuis van Ekeren na Antwerpse fusie.

1990 – 1994 – Ingrijpende restauratie van de gebouwen.

1994 – start kasteelfeesten 28 en 29 mei en opening van het kasteel op 17 september.

1999 – weer opnieuw: restauratie.

2015 – nieuwe raadzaal en DAN ingehuldigd.

2017 – 2018 – Restauratie. Helaas is de vijver nog niet waterdicht gemaakt. Het water dat u ziet is grondwater en regenwater. Vroeger werd de gracht gevoed door de Donkse beek die nu een stuk verder naar het zuiden ligt.

Wat we niet hebben besproken

- De architectuur van Veltwijck: kenmerken van de architectuur vindt u op de website: <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/11391>
- Het verhaal rond bendeleider Pauwels van Veltwijck die een gijzelaar hield in het kasteel want dit kunt u vinden in: Polderheem 1974-1975 (raadpleegbaar in het DAN).
- De legende van Veltwijck: die legende is uitgebreid beschreven in: Heemkring Jaarboek 1 – 1983 – Wauters, V.E. Een historische ondergrond van de legende van Veltwijck: een tip van de sluier opgelicht. (Raadpleegbaar in het DAN).

De bronnen

In de vorige artikelen werd steeds gebruik gemaakt van afbeeldingen van originele bronnen die nog niet eerder waren gepubliceerd en besproken. Naast de in de tekst genoemde bronnen gaan we deze keer vooral uit van aantekeningen en verzamelde stukken van onze onvolprezen heemkundige Hendrik Kanora. Deze stukken bevinden zich in het Fonds Kanora in het DAN. Daarnaast kunnen we noemen de folder kasteelfeesten Veltwijck 28-29 mei 1994 (raadpleegbaar in het DAN).

Het DAN beschikt verder over een uitgebreider bronnenoverzicht betreffende Veltwijck dat beschikbaar is op aanvraag via www.schattenvanekeren.be.

Ad van Oeffelen – vrijwilliger DAN